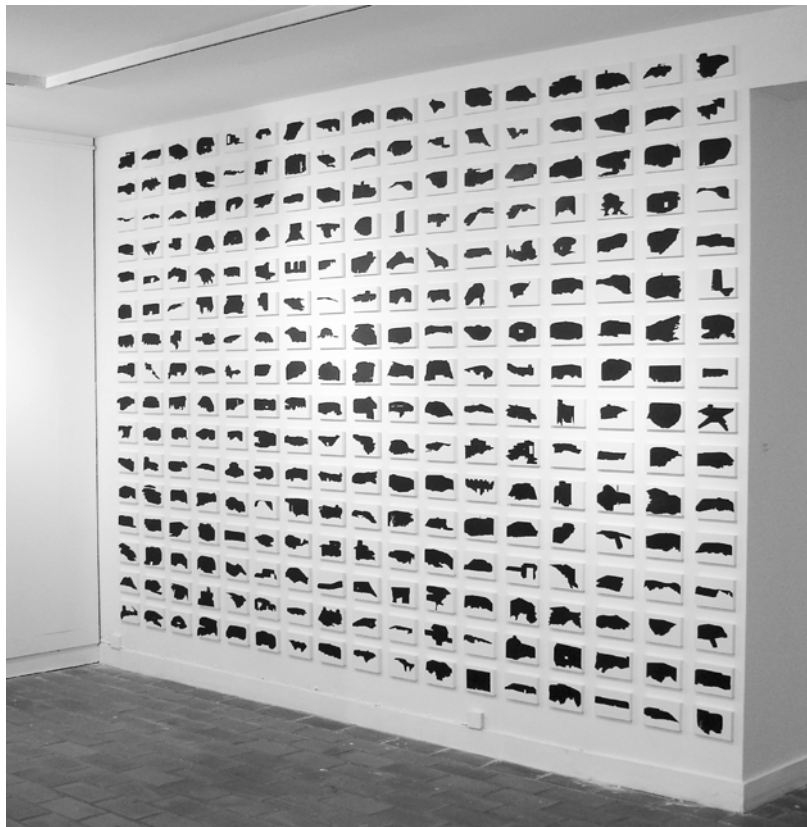

THE ATLANTIC WALL

Frederic Fourdinier

The Atlantic Wall

“The Atlantic Wall” is een reeks werken die tussen 2003 en 2006 werden gerealiseerd, met als onderwerp de Atlantikwall. Deze gigantische infrastructuur, gebouwd door het nazileger tijdens de Tweede Wereldoorlog, strekte zich uit van Narvik in Noorwegen tot Hendaye in Frankrijk. Ontworpen als een ondoordringbare verdedigingslinie, bestond deze “muur” uit duizenden betonnen bunkers verspreid langs de Atlantische kust. Hoewel hij bedoeld was om een geallieerde landing te voorkomen, vervulde hij deze functie uiteindelijk niet op de beroemde D-Day in 1944. Vandaag blijven deze structuren, verlaten en soms opgeslokt door het landschap, fascinatie en vragen oproepen.

Dit werk biedt een reflectie op menselijke bouwwerken, hun vermogen om een territorium af te bakenen, te beschermen of te controleren. Het nodigt ook uit tot nadenken over de esthetische en emotionele impact van deze imposante vormen, vooral wanneer ze losgekoppeld worden van hun historische en landschappelijke context. Wat blijft er over van een architectuur die voor de oorlog werd ontworpen, wanneer het conflict vervaagt en enkel een ruwe afdruk op de aarde achterblijft? Roepen deze geometrische vormen, deze volumes van beton, nog hun oorspronkelijke functie op, of worden ze bijna abstracte relictten die tot een hedendaagse herinterpretatie uitnodigen?

Het onderwerp resoneert met een persoonlijke en intieme geschiedenis, die zich verweeft met het collectieve geheugen. Geboren in een familie met militaire invloeden, groeide ik op met verhalen en herinneringen aan deze thema's. Mijn overgrootvader was commandant in het Franse leger en mijn grootvader, een verzetsstrijder in het maquis, droeg de littekens van een woelige tijd met zich mee. Deze laatste maakte later een opmerkelijke keuze: hij kocht verschillende bunkers om ze aan zijn huis te bouwen, nabij Boulogne-sur-Mer. Deze bunkers, stille getuigen van de Geschiedenis, werden een vertrouwd decor, een integraal deel van mijn dagelijkse omgeving.

In de loop der tijd voedden deze structuren een bredere reflectie over het begrip territorium. Wat is een territorium anders dan een grens die men opwerpt, verdedigt, maar die uiteindelijk vaak herinterpreteerd of uitgewist wordt door de tijd? Deze bunkers, ooit symbolen van controle en bescherming, zijn vandaag opgenomen in het landschap of aan hun lot overgelaten, en worden architecturale

curiositeiten of dragers van verbeelding.

Deze onderdompeling in met geschiedenis beladen plaatsen bracht me ook aan het denken over de impact van menselijke activiteit op het landschap. Deze structuren, ontworpen om te blijven bestaan, situeren zich in een tijdsduur die ver voorbijgaat aan die van de mensen die ze bouwden. Ze gaan een dialoog aan met de natuur, soms opgeslokt door de duinen of aangetast door het getij, en getuigen van de voortdurende spanning tussen het blijvende en het vergankelijke, tussen menselijke intentie en natuurlijke krachten.

Zo past “The Atlantic Wall” in een zowel esthetische als introspectieve benadering, waar persoonlijke herinnering de Geschiedenis ontmoet, en waar de analyse van vormen gepaard gaat met een bezinning op de sporen die we – al dan niet bewust – achterlaten op onze omgeving.

DIE ATLANTIKWALL

2003

“DIE ATLANTIKWALL” is een installatie bestaande uit vijf gereconstrueerde militaire kisten, elk met een verkleinde afgietsel van een binnenruimte uit een bunker. Deze kisten, oorspronkelijk ontworpen voor het transport van gevoelige munitie, dragen een serienummer dat eigen is aan elke eenheid. Ze vormen het vertrekpunt van een formele en symbolische verkenning, waarin militaire geschiedenis zich vermengt met ruimere vragen over herinnering, architectuur en de representatie van ruimte.

De militaire kisten, bekend om hun robuustheid en utilitaire functie, zijn getransformeerd tot dragers van geschiedenis en geheugen. Elk afgietsel stelt een leefruimte voor, afkomstig uit een bunker uit de Tweede

Wereldoorlog, gereproduceerd op kleinere schaal in een betonnen materiaal. Deze leefruimtes, ooit ontworpen voor het onderbrengen van soldaten onder extreme omstandigheden, zijn hier bevroren in hun ruwe vorm. De keuze voor beton past binnen een mimetische logica: de grijze kleur, kenmerkend voor bunkerbouwen, wordt gebruikt om de samenhang met het oorspronkelijke materiaal te behouden.

Toch wordt het gebruik van grijs hier omgekeerd ten opzichte van de oorspronkelijke functie: het verbergt de imperfecties niet, maar benadrukt ze juist, waardoor de vergankelijkheid van deze structuren en hun spanning met de tijd zichtbaar worden. Het idee van omkering wordt een sleutel tot het begrijpen van het werk: wat verborgen moest blijven, wordt zichtbaar gemaakt, en wat puur functioneel was, wordt omgevormd tot een sculptuur die het erfgoed van militaire architectuur bevraagt.

De opstelling van het werk benadrukt niet alleen de sculpturale elementen zelf, maar ook hun relatie tot de geschiedenis van de modernistische beeldhouwkunst. De schikking van de verschillende kisten, met hun afgietsels en losgekoppelde elementen, verwijst naar artistieke praktijken uit de twintigste eeuw die traditionele vormen wilden deconstrueren en ruwe materialen wilden valoriseren. Door deze elementen tentoon te stellen, roept het werk op hoe militaire structuren — vaak gezien als instrumenten van overheersing of bescherming — ook kunnen worden hergebruikt, getransformeerd en geïnterpreteerd vanuit een artistiek perspectief.

Via DIE ATLANTIKWALL roept het werk zo een reflectie op over hoe objecten, materialen en structuren tegelijk een gewelddadige geschiedenis en een esthetische dimensie kunnen dragen. Dit werk beperkt zich niet tot het reproduceren van vormen; het laadt ze op met betekenis en resonantie, en nodigt uit tot een dialoog tussen verleden en heden, tussen militaire architectuur en hedendaagse kunst.

R 51 a

Tobrouk

R 688

S 449

STP 259

«Die Atlantikwall», beton, houten transportkisten

Kleinzoon van een eigenaar van een bunker van de Atlantikwall, is Frédéric Fourdinier gefascineerd door het architectonische karakter van deze constructies — geprezen in «Bunker Archéologie» — die letterlijk deel uitmaakten van een levens- en doodssysteem, zowel als “machines de vision” en vandaag de dag anachronistische merktekens in het kustlandschap. In zijn voortgezette reflectie op deze plastische objecten, die elk oorspronkelijk gebruik hebben verloren, stelt hij zich vragen over de binnenruimte van deze robuuste gebouwen, en komt tot de conclusie dat hij deze holte moet materialiseren... in het materiaal van de bunker zelf!

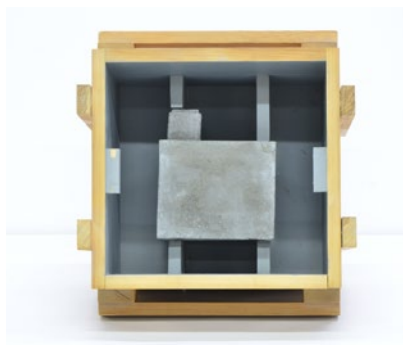
Zo maakt hij zichtbaar wat verborgen is: een organisme met compartimenten die gevormd zijn volgens de eisen van bescherming en het dwingende principe om te zien zonder gezien te worden. Gegoten in één stuk en op verkleinde schaal, worden de resulterende sculpturen gepresenteerd (en beschermd) in transportkisten, rechtstreeks geïnspireerd op die welke destijds voor munitie werden gebruikt.

Raymond Balau

Architect, stedenbouwkundige, kunst- en architectuurcriticus, voormalig verantwoordelijke professor van de optie Stedelijke ruimte aan de ENSAV La Cambre, Brussel

S 449
Caisse
38,5 x 60 x 30 cm

R 51 a
Caisse
32 x 35 x 30 cm

Tobrouk
Caisse
30 x 38 x 30 cm

R 688
Caisse
38 x 39 x 30 cm

STP 259
Caisse
41 x 61 x 30 cm

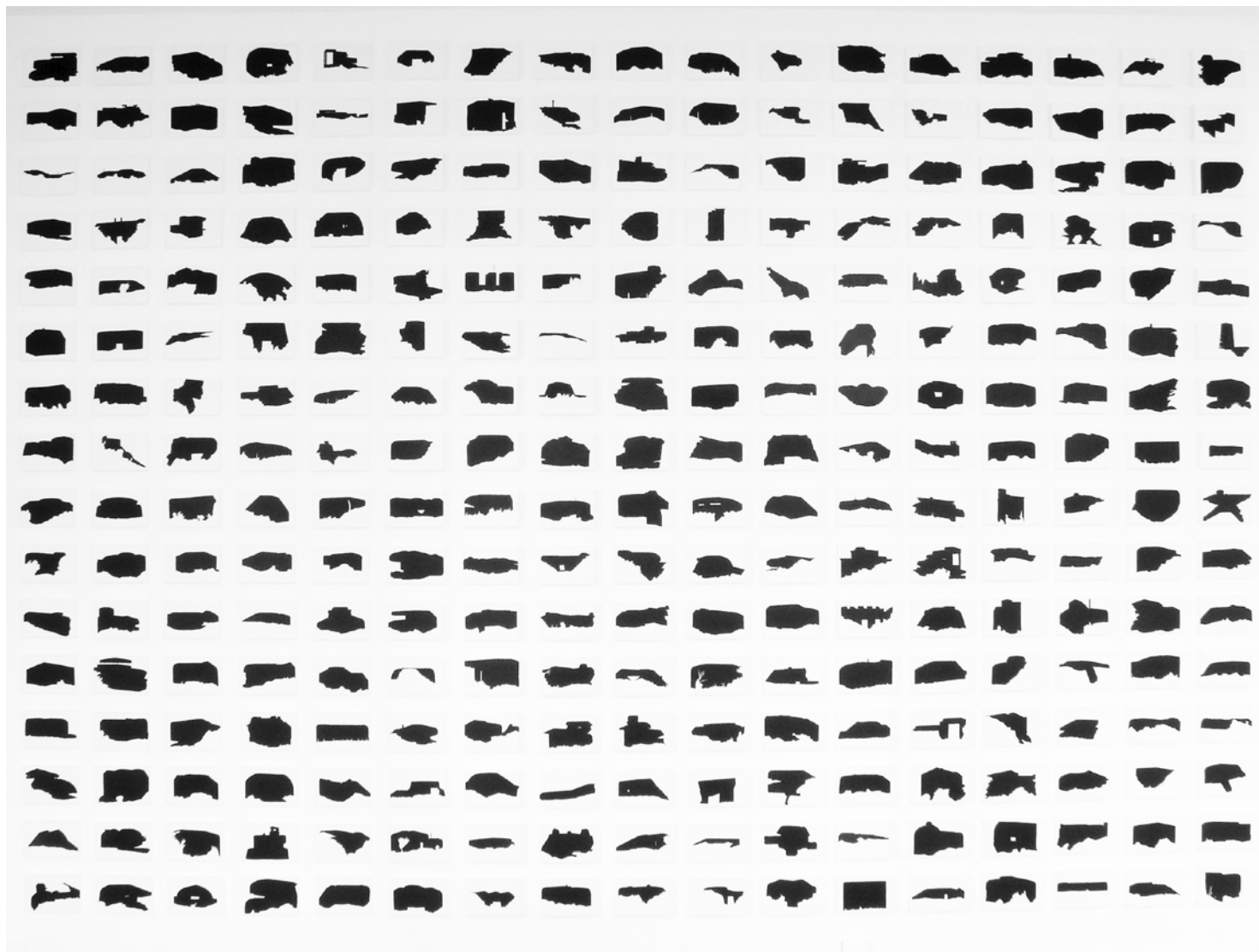
[NARVIK - HENDAYE]

[Narvik - Hendaye] is een reeks gouaches, op hout bevestigd, gebaseerd op foto's van bunkers uit de Tweede Wereldoorlog die op het internet werden verzameld. Dit werk maakt deel uit van een formeel en conceptueel onderzoek waarin de rigiditeit van architecturale structuren wordt geconfronteerd met de vloeibaarheid en vergankelijkheid van natuurlijke elementen.

Doorheen deze reeks wordt een duidelijke intentie voelbaar: het frontaal presenteren van architectonische vormen met een grote soberheid, bijna aërostatisch, die zich radicaal losmaken van de omliggende natuur. De bunkers, traditioneel gezien als imposante en functionele bouwwerken, worden hier geïsoleerd van hun historische en geografische context, herleid tot eenvoudige geometrische vormen. De militaire architectuur, in al haar strengheid, wordt een visuele abstractie, een betonnen massa waarvan de materialiteit opgaat in de beeldtaal van het teken.

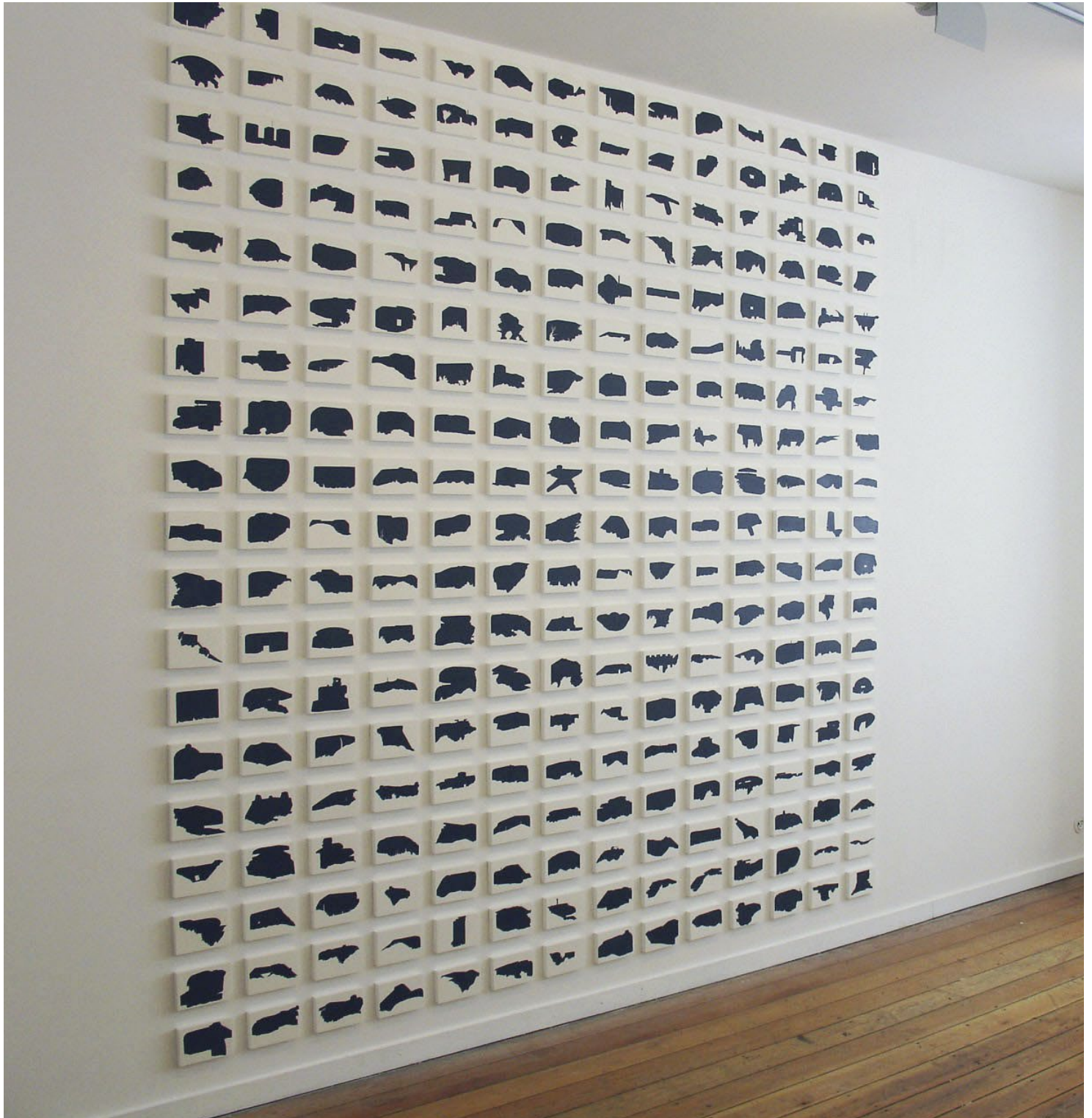
Het contrast tussen deze betonnen vormen en de omringende natuur wordt versterkt door het feit dat de natuur zich onttrekt aan het teken. Ze blijft wild en ongedefinieerd, terwijl de bunkers nauwgezet worden weergegeven in al hun geometrische precisie. Deze mise-en-scène versterkt een visuele dubbelzinnigheid: de verwijzingen naar "abstracte" architectuur lijken samen te vallen met natuurlijke elementen, en suggereren een hybridisering waarin het menselijke en het natuurlijke elkaar kruisen, maar nooit helemaal samenvallen.

De ordening van de gouaches, door hun plaatsing en afmetingen, lijkt onderworpen aan een willekeurige logica, aangepast aan elke ruimte. Toch komt er uit deze ogenschijnlijke spontaniteit een onderliggende orde naar voren: een rigoureuze uitlijning, eigen aan de militaire geest, die herinnert aan de geometrische precisie van de bunkers. Elk element is zo geplaatst dat het een zekere discipline weerspiegelt, onderworpen aan zowel een principe van

toeval als een gecontroleerde intentie — net zoals de bunkers zelf, verspreid langs de kusten, maar volgens een strak militair plan.

Met [Narvik - Hendaye] stelt het werk de vraag hoe militaire architectuur, die vaak enkel als functioneel of gewelddadig wordt beschouwd, ook kan transformeren tot een esthetisch en grafisch symbool. Het roept ook vragen op over de integratie van deze bouwwerken in het landschap, en hun vermogen om — ondanks hun oorspronkelijke functie van verdediging en controle — als objecten van contemplatie te worden waargenomen.

[Narvik - Hendaye]

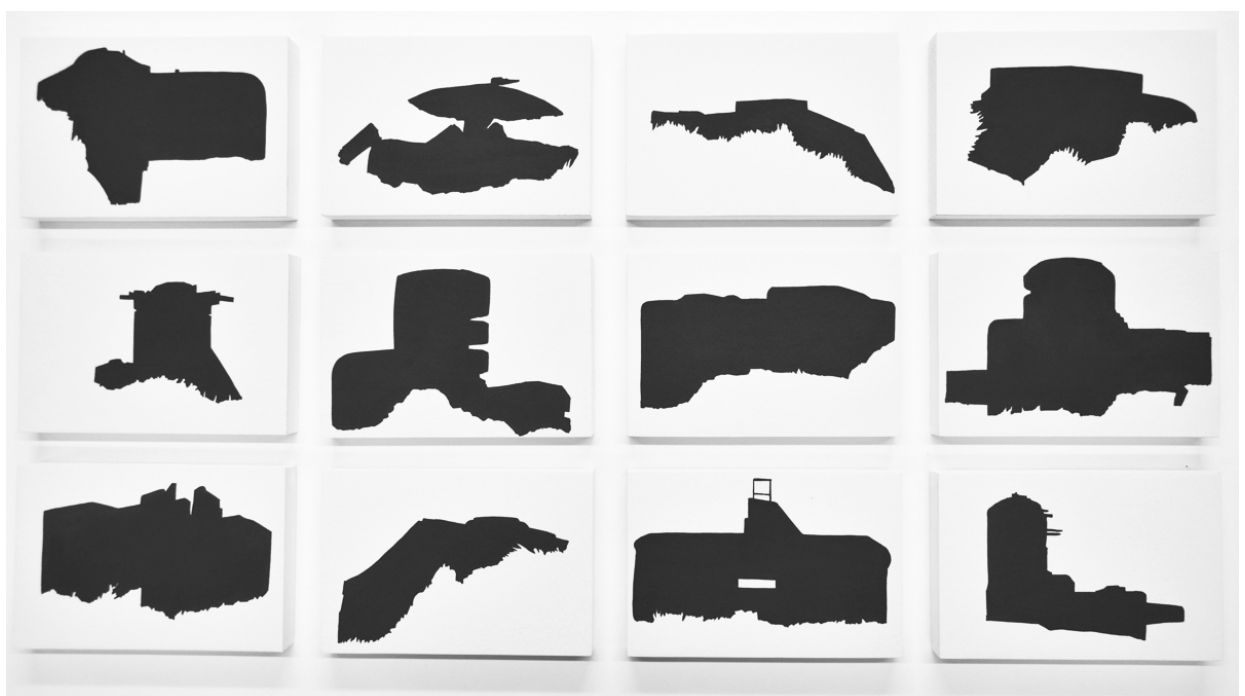
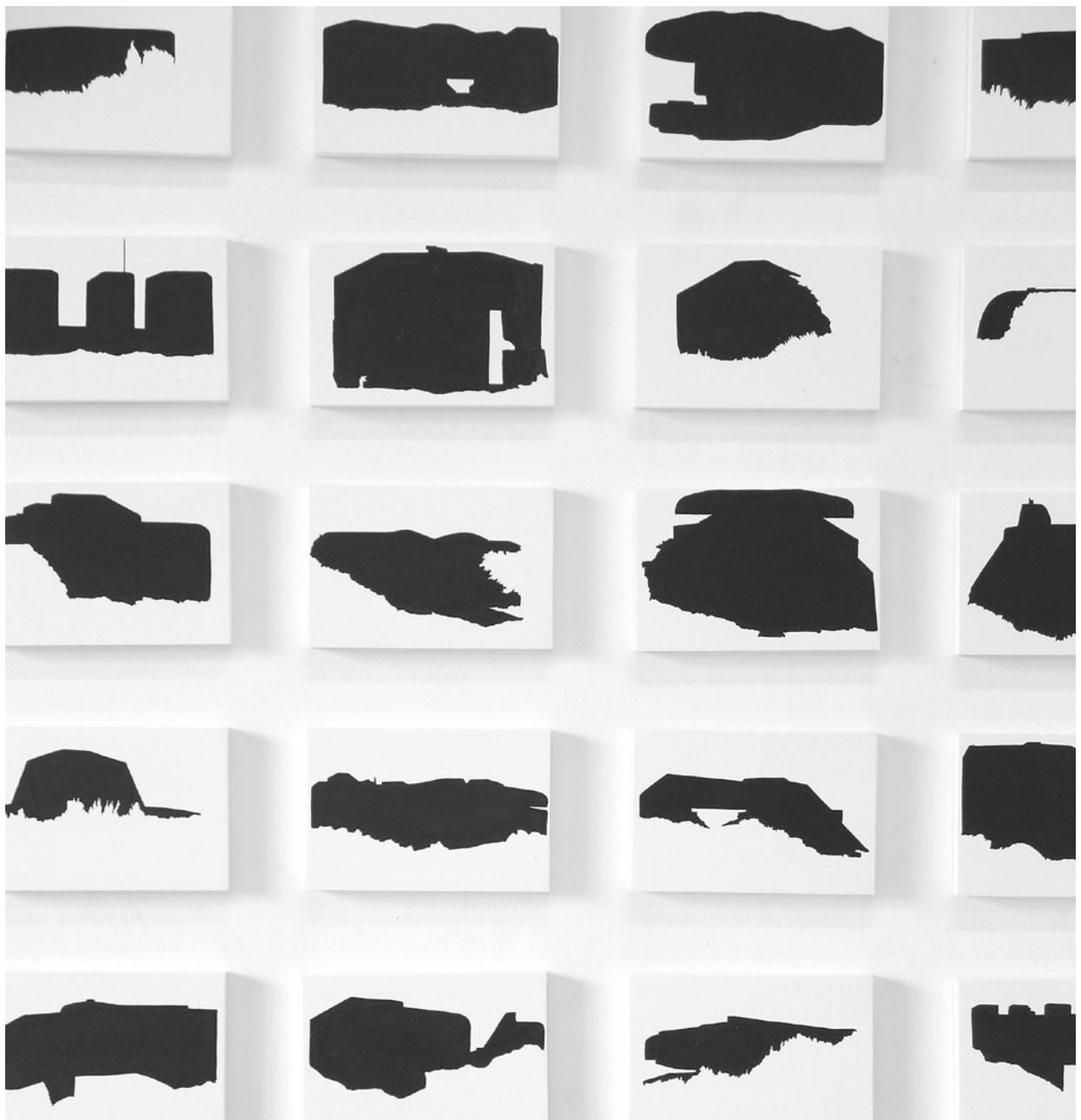
2005-2006

" the atlantic wall"

335x235x2cm - 272 pièces de 10x15x2 cm - Gouache sur papier encollé sur bois

Prix du gouvernement de la Communauté Française, concours Médiatine, Bruxelles 2006

COAST TO COAST

Coast to Coast is geïnspireerd op een gedeelte van het “Jodenpad” in Hardelot, willekeurig gekozen als uitgangspunt voor dit werk. Dit pad, deels aangelegd door gedeporteerde Joodse mensen en lokale arbeiders, verbond en bevoorraadde de bunkers langs de Atlantische kust met manschappen, munitie en bouw materiaal ten dienste van de nazi-oorlogsmachine. Het vertegenwoordigt tegelijk een strategische doorgangsweg voor de vijand en een plek van lijden voor wie erlangs moest.

In het werk wordt dit traject op ware grootte hertekend op een muur of een gelijkaardige drager, om zo de fysieke ervaring van het pad tastbaar te maken. Door deze hertekening wordt de verbinding tussen de verschillende militaire sites voelbaar, terwijl we geconfronteerd worden met de dubbele betekenis van dit pad: enerzijds een transportas voor de bezettende macht, anderzijds een plaats van uitbuiting en deportatie.

Cartografie speelt hierin een sleutelrol — niet enkel om de strategische insnijdingen van de Atlantische kust te tonen, als een verdedigingslijn tussen het Duitse leger en de geallieerden in Engeland, maar ook om echo's te geven van geografische scheidslijnen die vandaag nog voortbestaan. Het Kanaal, dat we nu

Coast To Coast - 2006 - «the atlantic wall» - dimensions variables - peinture murale

beschouwen als een natuurlijke grens, was toen een ruimte van scheiding tussen twee oorlogvoerende machten.

Deze scheiding, zichtbaar op oorlogskarten, resoneert met de actuele realiteit waarin het Kanaal symbool is geworden van opsluiting en hedendaagse conflicten, vooral in de context van migratie. De oversteek tussen Frankrijk en Engeland — ooit een militaire en strategische grens — is vandaag een zone waar duizenden migranten elk jaar proberen over te steken, op de vlucht voor oorlog, armoede en vervolging.

Deze parallel tussen de oorlogsgeschiedenis en de hedendaagse migratieproblematiek buigt de cartografie om tot een reflectie over hoe geografische grenzen — zichtbaar of onzichtbaar — mensenlevens sturen en de relaties tussen volkeren bepalen.

Coast to Coast wordt zo een meditatie over tijd en ruimte, een reflectie over hoe geografie, van tijd tot tijd, lijnen van verdeeldheid kristalliseert — tussen bezetter en bezetene, tussen bondgenoten en vijanden, tussen het mondiale Noorden en Zuiden. Het werk nodigt uit om de duurzaamheid van die scheidingen in vraag te stellen, en om na te denken over hoe we ze kunnen overstijgen — via het herschrijven van kaarten en het collectieve geheugen.

Coast To Coast
2006
«the atlantic wall»
dimensions variables - peinture murale

HURDLES

Hurdles is een reeks van vijf tekeningen die de belangrijkste anti-tank- en anti-landingshindernissen voorstellen, zoals ze tijdens de Tweede Wereldoorlog op de stranden werden ingezet. Deze tekeningen, met grote aandacht voor detail uitgevoerd, willen zowel de ingeniositeit als de brutaliteit van deze constructies tonen — ontworpen om elke opmars van de geallieerde troepen te verhinderen.

De obstakels die in deze reeks worden afgebeeld, worden vaak gezien als louter oorlogsinstrumenten. Hier worden ze echter bestudeerd als geometrische vormen, beladen met diepe betekenis. Aan de ene kant zijn ze symbolen van meedogenloze verdediging: een oorlogsarchitectuur ontworpen om af te schrikken, te blokkeren en te vernietigen. Aan de andere kant verschijnen ze als grafische, bijna abstracte objecten die uit de grond opdoemen en onze perceptie van geweld, bescherming en grens bevragen.

Door deze elementen te isoleren binnen een grafisch kader, belicht de kunstenaar hun dubbele karakter: zowel functioneel als symbolisch. Elk obstakel wordt zo een “hurdle” — een hindernis — in zowel letterlijke als figuurlijke zin: een barrière op het pad van de mensheid. Hun rigide, imposante vormen herinneren aan de kille logica van de oorlog, maar ook aan hoe deze objecten inmiddels deel zijn geworden van het landschap — restanten van een vervlogen tijdperk.

De tekeningen willen niet enkel documenteren, maar ook deze structuren transformeren tot esthetische objecten. Elk detail, elke lijn, elke schaduw dient om na te denken over de aanwezigheid van deze vormen in het landschap — hun visuele impact, hun verhouding tot de ruimte en hun historische lading. Met dit werk nodigt de kunstenaar de toeschouwer uit om deze “hurdles” niet alleen te zien als fysieke obstakels, maar ook als metaforen voor wat verdeelt, scheidt en belemmert.

Bibliographie de recherche

- Chazette Alain :
 - ♦ 1940-1944, Les batteries allemandes, de Dunkerque au Crotoy éditions Heimdal 1990
 - ♦ La Batterie Lindemann éditions Histoire & Fortifications, 2001
- Delefosse Yannick et Chantal, La Batterie Todt
- Gamelin Paul, Le Mur de l'Atlantique - Les blockhaus de l'illusoire éditions Daniel & Cie 1974
- Le Maner Yves, Aubert Stéphane, Sandras Jean-Loup, Le «mur de l'atlantique» sur les côtes du Nord Pas de Calais édité par le musée la coupole, 2006
- Virilio Paul, Bunker archéologie éditions Demi-cercle, 1994
- Divers documents et plans dans les bibliothèques militaires française, Belge et familiale.

frederic-fourdinier.com